

ইদাক কান্নরবা পাঞ্জীশং : লিতচি-মানবী

— ডা. হিন্দোম বীরকুমার —

সী এস আই আর : নোর্থ ইষ্ট ইনষ্টিউট ওফ সাইন্স এন্ড টেকনোলজি, লফ্ফেলপা

ମଣିପୁରଗୀ ଖରା ନେମତକ ତୋବା ଚାଂଗୀ ଲମଶିଂଦା ହୈବା ମୟାଯ ଓହିରପ୍ଳା ଚାଉବା ହିଦାକ
କାନ୍ଧରବା ପାଞ୍ଚିନି ଲିତଚି - ମାନବୀ ହାୟରିବା ପାଞ୍ଚି ଅସି । ପାଞ୍ଚି ଅସି ହେବ ଯେଂବଦା
ଲିତଚି ମାନବଦଗୀ ପାଞ୍ଚି ଅସିବୁ ଲିତଚି ମାନବୀ ହାୟନା କୌନେ । ପାଞ୍ଚି ଅସି ହେବ ଯେଂବଦା
ଲିତଚି ପାଞ୍ଚି ମାନଜରବୁ ଜେନେରାଦି ତୋଙ୍ଗାଳ୍ପି । ଅଶେଂବା ଲିତଚି ପାଞ୍ଚିଗୀ
ବୋଟାନିକେଲଗୀ ଓହିବା ମମିଂଦା ଲିତଚି ଚାଇନେସ୍‌ସିସ (Litchi chinensis
(Gaertn.) Sonn.) ହାୟନା କୌଇ । ଲିତଚି ମାନବୀ ପାଞ୍ଚି ଅସି ଇଂଲିସତା ଇନ୍ଡିଆନ
ଏଲୋଫାଇଲସ (Indian Allophylus), ବୋନିଓଦା ପାମାମାନ (Pamaman),
ମାରାଥୀଦା ଥୀପାନି (Theepani) ନତ୍ରଗା ଥୀଭାନା (Thivana), ଟାମିଲଦା ସିରୁସାଲେ
(Sirusalle) ନତ୍ରଗା ପେରାକୁଦିକାଇ (Perrakudikai), ମାଲାଯାଲମଦା ମୋଲାଗୋ-
ମାରାମ (Molago-maram), ଟେଲେଗୁଦା ଇରା ଅଭାଲୁ (Erra avalu) ନତ୍ରଗା
ଗୁଭା ଗୁତ୍ତି (Guvva gutti) ନତ୍ରଗା ସାଲୀ କୁନକୁଦୁ (Salli kunkudu), ବେସୋଲିଦା
ରାଖାଲଫୁଲ (Rakhalphul), ଆସାମିଜଦା ଚି-ଚେହରମ (Chi-Chehurum)
ନତ୍ରଗା ଚି-ଚେହରମ (Chi-Chehirum), ସାଇଟିଫିକ ନତ୍ରଗା ବୋଟାନିକେଲଗୀ ଅହିବା
ମମିଂଦା ଏଲୋଫାଇଲସ କୋବେ (Allophylus cobbe (Linn.) Raeusch)
ନତ୍ରଗା ପୋମେସିଆ ପିନାତା (Pometia pinnata JR. Forest & G. Forst)
ନତ୍ରଗା ରଶ କୋବେ (Rhus cobbe Linn.) ନତ୍ରଗା ଏଲୋଫାଇଲସ ଏହୋଇନେସ୍‌ସି
(Allophylus amboinensis Blume) ନତ୍ରଗା ଏଲୋଫାଇଲସ ଜାଇଲାନିକସ
(Allophylus Zeylanicus Linn.) ନତ୍ରଗା ଏପୋରେତିକା ଗେମେଲା
(Aporetica gemella DC) ନତ୍ରଗା ଉଶ୍ଵରୀସ ତ୍ରାଇଫାଇଲା (Usubis triphylla
Burm. f.) ହାୟନା କୌଇ ଅମସୁଂ ସେପିନ୍ଦେସୀ (Sapindaceae) ହାୟବଦି କେକ୍ର ପାଞ୍ଚି
(Sapindus mukorosii) ଗୀ ମନୁଁ ଚଲ୍ଲି ।

লিতচি-মানবী পাথী অসি মহোশাগী ওইনা ফুট ৩০ রোম রাঁবা পিঙ্কেক তোবা উ পাথী অমনি আদুৰু কৱিণুঘো কান্দা মসা-মৱেং ফন্দোকুনা অতোঝা পাথীশিংদা ঙাথু-থেংখুনা মৱি চংপণুঘো (**Straggling or climbing**) হোবা থেংনবিগনি। পাথী অসি উ অমণ্ডলা হোবা মতমদা মসা ইরোং-লোংদনা চপ যুংনা হৌদুনা মতোন আদু যালা পুঙগনি। লিতচি মানবী পাথী অসি মনা অহুম লোংই অমসুং অয়াঘা মতমদা মতু চোমই। পাথী অসিগী লৈশিং আদু রাওথাংনবা হঙ্গাম-ম্পাল মু মাল্লি অমসুং যালা কুঞ্জি আদুগা মহৈ

ଅଦୁ ମୁତୁମ ତାରପା ଅଙ୍ଗୁଳା ମୁଚ୍ଛା ମିଲିମିଟିର ୮ ମୁକ ଚାଉଇ
ନିମ୍ନ - ଉଚ୍ଚ ଅନ୍ତିମ - ନିମ୍ନ ଅନ୍ତିମ

ଲିତାଚ-ମାନବୀ ପାଦ୍ମ ଆସ ଇନ୍ଦ୍ରାଗୀ ଫରମ କଯାମରୁମଦୀ ପାକ-ଶ୍ଵର ହେଉଥିଲା ଅମ୍ବସଂ ନିଯୁ ଗିନିଆଗୀ ଲମ୍ବଦରମଶିଂଦ୍ସୁ ମରାଂ କାହନା ହୋବିଗୀ ପାଉଦମଶିଂଲେ । ପାଞ୍ଚ ଖଂଗ୍ରା ପାଦ୍ମି (Dipterocarpus) ଯାନ୍ତା ହୋବା ଉତ୍ତରଶିଂଦ୍ବା ଯେଣ୍ଟିଶିଳଦୂନା ହୈଗଲିଲା ଦ୍ୱିମାଯଦଶୀ ମିଟିର ୧, ୭୦୦ ଲୋମ ରାଂବା ଫରମଶିଂ ମରକ ଓଇନା ସାମୁଦ୍ରଶୀ ମପାନଶିଂ, ଚିଂକୀ ଫରମଶିଂ ଅମ୍ବସଂ ତୁରେଲଗୀ ମପାଲଶିଂଦ୍ବା ଯାନ୍ତା ଚୁଶିରନା ହୋବା ଥେଣୈ ।

ପାଉଦମ ଅମ୍ବଗୀ ମତୁଁ ଇଙ୍ଗା ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାଞ୍ଚିଗୀ ବୋଟିନିକେଳଗୀ ଓଇବା ମରିଂ
ହାୟବସି ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଦା ଲୈବା କୋରେ (Kobbae) ଅସିଗୀ ମରିଂ ଲୌଦୁନା ଥୋନ

হায়বসিনি। পাস্থী অসি মফম অদুগী হৌরকখিবনি হায়না পাউদম অদুনা মখা তারি। লিতচি-মানবী পাস্থী অসি পেনিন্দুলারগী লমদমশিংদা হৌবগী মথজ্জা অরাং-নোংপোক ভারতকী অয়াঙ্গা মফমশিংদা হৌবগী পাউদমশিংসু লৈ। খা-অমেরীকা, আফ্রিকা, এসিয়া অমসুং ওট্রেলিয়াগী খৱা শারপ তোবা (**Subtropical**) অমসুং হেঁজা শাবা (**Tropical**) গী মফমশিংদা লিতচি-মানবী পাস্থী অসি অদুমক মরাং কায়না হৌবগী পাউদমশিং লৈ।

ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାହି ଅସି ମୀଓଇବନା ହୀରମ କଯାମରୁମଦା ଶିଜିଲୈ । ପାଉଡ଼ମଶିଂଗୀ ମୁତୁଂ ଇଙ୍ଗା ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାହିଗୀ ମହେ ଅସି ହିଂନା ଚାବା ଯାଇ । ପାହି ଅସିଗୀ ଉ ଅସି ଯାନ୍ତା କନଜରବସୁ ଯୁମ୍-କୈ ଶାବଦା ଥୋଇଦେଇଲୁ ଶିଜିଲେ ମରମଦି ଯାନ୍ତା କୁଇନା ଚନ୍ଦେ । ଉ ଅସି ଅଫବା ମଖଲିଗୀ ଶିଓ (Firewood) ଅମା ଓଇନା ଶିଜିଲୈ । ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାହିଗୀ ଉ ଅସି ମହୁତ ଯାନ୍ତା କୁଞ୍ଚ (Fine grain) ଅମସୁଂ କନବା ମରମା ଲିକ୍ରଂ ଅମସୁଂ ତେନଜେ (Bow-arrow) ଶାବଦା ଯାନ୍ତା ଖୁଦୋଂ ଚାହଲି । ଉ ଅସି ହି ଶାବଦସୁ ଯାନ୍ତା ପାହା ଶିଜିଲୈ । ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାହିଗୀ ମହେ ଅସି ଙ୍ଗ ଫାବଦା ଶିଜିଲବଗୀ ପାଉଡ଼ମଶିଂଲେ । ହୀରମ ଅସିଦା ପାହିଗୀ ଅସିଗୀ ମମୁନ ଫାଦିବା ମହେ ଆଦୁ କୁପ୍ରା ପାଉଦର ତାନା ତକଖାଇରଗା ଙ୍ଗ ଲୈବା ପୁଣ୍ଡି, ଖୋବାନ ଅମସୁଂ ତୁରେଳଶିଂଦା ଚାଇଥୋକପଦା ମଦୁଦା ଲୈରସା ଙ୍ଗଶିଂ ଆଦୁ ମକୋକ ଙ୍ଗଓଦୁନା ମଥକ୍ତା ତାଓଖେଳକପା ମତମଦା ଙ୍ଗଶିଂ ଆଦୁ ଫାବା ଯାଇ ।

ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାଦ୍ମୀ ଆସ ଯାଏନା କୁଇରବା ମତମଦ୍ଗା ମୀଓଇବନା ଅନା-ଲାଯେଂଦା ହିଦାକ ଓଇନା ଶୀଜିନ୍ନରକପଗୀ ପାଉଦମଶିଂ ଲୈ । ପାଦ୍ମୀ ଅସିଗୀ ଅନୌବା ମନା ଅଦୁ ଫଜନା ଶୁଗାଇରଗା ଶେଷା ମଲମ ଅଦୁନା ହକଚାଂଦା ଅମସୁଂ ଲାଇବଜ୍ଞା ଚାଂ ନାଇନା ତୈବଦା ଅରମ-ଲାଇହୋ ତୋବା ଅସି ଶିଂଥାନିଂଗୁଇ ଓଇନା ନେମଥହନବା ଶୁମ୍ମି ହାୟଦୁନା ଇନିଯାଗୀ ତ୍ରାଵିଲେ ଖରନା ଶୀଜିଯୈ । ଲିତଚି-ମାନବୀ ପାଦ୍ମୀଗୀ ନୌତକ ତୌବା ଉଗୀ ମକୁ ଅମସୁଂ ମରା ଅଦୁ ଟିଶିଂଦା ଫଜନା ଚାମଥୋକୁଗା ମକକ-ମକକ କଳୁଗା କଂହଲବା ଅଦୁ ଅଫବା ଟିଶିଂଦା ପୁଂ ୨-୩ ଲୋମ ତୀଂଦୁନା ଲୋବା ମହି ଅଦୁ ନୋଂମଦା ଗ୍ଲାସ ୨ ଗୀ ଚାଂଦାଦ ପୀଥକୁନା ଅରମ-ଲାଇହୋ ତୋବା ଅସିଗୀ ପୁଂ ୨-୩ ଲୋମ ତୀଂଦୁନା ଲୋବା ମହି ଅଦୁ ନୋଂମଦା ଗ୍ଲାସ ୨ ଗୀ ଚାଂଦାଦ ପୀଥକୁନା ଅରମ-ଲାଇହୋ ତୋବା ଅସିଗୀ ଅନୌବା ଉଗୀ ମକୁ ଅଦୁ ନୁଂଗୁନା ଅମଦା ତକଖାୟରଗା ଶେଷା ଅନଂବା ମହି ଅଦୁନା ଚାଂ ନାଇନା ପୁକ ଅମସୁଂଗୁନା ଖୋଇଖାଦା ତୈବିଗନି । ତୈରବା ମୁତୁଂଦା ମୈ ଯାଇବିଗନି ଅମସୁଂ ୩-୪ ରକ ହଞ୍ଜିଙ୍ଗା ତୌବିବଦା ଲାଯନା ଅସିଦଗୀନ ଶାକଥୋକପା ଶୁମ୍ମି ହାୟବଗୀ ପାଉଦମଶିଂ ଲୈ । ମୈନା ପୋକପଦ୍ମ ହାୟରିବା ଆଶେଷା ଅନଂବା ମହି ଅଦୁନା ହାପ୍ତା ୧ ରୋମ ଚାଂ ନାଇନା ନୋଂମଦା ୨-୩ ଲକ ତୈବଦା ମୈନା ପୋକପଗୀ ଚୈନା ଅଦୁ ହସ୍ତହନବଗୀ ମଥଜ୍ଞା ଥୁନା ଶୟୋନ ଚିଂଖେନ୍ଦୁନା ମହୋଶାଗୀ ଓଇବା ଉନଶା ଶେଷା ଶୁମ୍ମି ହାୟନଶୁ ପାଉଦମଲି । ॥

পার্থ সার্বার্থ দাসকী ‘শ্রীশ্রী মদনমোহন জীউ’ # ১

- ଶ୍ରୀକଟଙ୍ଗ ଦାସ -

ରାମାଙ୍ଗ ରାନବା :

ହୋଜକ ମାଲେମଦା ହାନ୍ଦ୍ୟାନ ଇନ୍ଦ୍ରଗୀ ଓହିନା ଲୋରବ ବେଦଗ
ଲ୍ଲାଇବ୍ରିଂ କୋପି ଲୋନ ଅମ୍ବସ ଲ୍ଲାଇବ୍ରିଂ ଶ୍ରୀକମ୍ ଅମ୍ବସ ହୁକ ଏମଥିଂ ପାର

সী এ বি অমসুং মাণপুরগী অপুনবা শক্তি

ପାଞ୍ଜଳୀ ଏମ୍ ମୁଣ୍ଡେ ରମ୍

ପୁରାଣଗାଁ ପୁରାର ହନଗତ୍ତିନା ମେଂଲୁବଦା ଶାଂଲବା ଚହା ଚା କହାଗା ମାତ୍ରାଦି
କଥାରେ ଅଧିକା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା କୋଣ୍ଠା

ওঁদা নুংশি চাইনা লেইমিয়ারকই অমসুং থেঁখাঃ কয়াদা অমনা অমগী তেঁপে পাঁদুনা লাকই হায়বসি আচুম্বনি। অদুৰু মতমগী অহোঁবা কয়ানা থেঁখোয় মশেলগী মরজ্জু খুৱকী দৈনা লাই শাদুনা অসুৱা পিক্সু পিক্স চেকশিৱা হিংমিয়ারক্সিবা কাঙ্গুপ-ফুকপশিংগী মরজ্জা মচেও মচেও চাইনা থুগায়নবা শাপু কয়া পীডুনা লাকখিদৰা নতে। মিসিনা মৱম ওইদুনা ওঁশুবা চহী চা লেইরমদাই অমদি ২১শুবা চহী চাগী হৌৱকপা মতম মিসিদি খুমামিয়ারিবা যেলহৈমী ফুকপশিংগী মরজ্জা অমনা অমবু জানবা মাঙ্গলকুনা, গ্ৰণী গ্ৰণী ফুকপ-কাঙ্গুপকী হায়বা রাখলোন মিসিনা মাঙ থাদুনা তোঙান তোঙানবা হৈরম কয়াদা মুৰবা থোৱকথি। মুকু পশিং অসিনা এখোয়গী নুংশিনা, চেকশিৱা হিংমিয়ারকপা ফুকপশিংগী রজ্জু য়েঁথিনবা, অমনা তৌবদা অমনা য়েঁপা, অকায়বা পীডুনা থেঁখোয়গী অপুনবগী শক্তম তপ্পা তপ্পা কায়থৰকপগুম তৌৱকথি। থেঁখাঃ চাইদা এখোয় মশেল য়েঁথিনবা, থাজন্দবনা থোকহলকথিবা পামদবা শঙ্গাইতবা থোদোক রাখোক এখোয় পুৱমকু উত্তে, খঙ্গত্তে। অসিঙ্গুন্ধা মামদবা থোদোক রাখোককশিং অসিনা তপ্পা তপ্পা এখোয় শেল লাপথোক কুকুনা মণিপুৰ মচেও মচেও কায়বগী ফীভু য়োৱকখিদৰা নতে। মিসিনা হৈরম ওইরগা পিক্সুবা মণিপুৰদা মাগী মাগী হোমলেন্দগী দিমান্দ তৌনৱকথি অমসুং মিসিনা মীয়ামদা নুংনানবা অৱাৰা চৈফু কয়া পীথি।

ମାନ୍ୟାମାନ୍ୟା ଉତ୍ତରମାନ୍ୟା ମାନ୍ୟାମାନ୍ୟା ଶାଖା ମାନ୍ୟାମାନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡକ ବନନୀ
ଥୀଇନ୍ଶିଗ୍ରା ଲାଇନିଂ-ଲାଇଶୋନ୍ଗୀ ମିଂଦା ମାଙ୍ଗଇ ଶେଇ, ଶୋକରା ଶମ୍ଭବା
ହାଇ-ଯାଦେ, ଅଚୋବା-ପିଶକୀ ଫୁରୁପ ଥାଯଦୋକୁନା ଲମଦମ ଅସିବୁ ଶିଂକୁପ
ନାନା ଥୁଗାଯନବଗୀ ଖୋଜଇ ଚଂଶିଲ୍ଲକପା ଏରୋଯ ପୁନ୍ନଙ୍କା ଉରିବା,
ଥିନରିବା ଥୋଓଣି। ଅକନବା ପାଗଳ ଶକ୍ତିଗା ଲୋଯନନା ଚଂଶିଲ୍ଲକିବା
ଥୀଓ ଅସିନା ମୀଯାସୁ ଦୁଃଖିମୁନ୍ଦା ହାନା ରା ହାନା ଯାଦବଗୀ ଥୋଓଂ
ହିଇନ୍ଦିଦବା ନତେ। ଅଦୁମ ଓଇନମକ ଯେଲହୈତେଦଗୀ ନୁଣି ଚାନ୍ଦନା
ଇମିରକିବା ମୀଯାମଗୀ ଥମୋଯଦଦି ନୁଶିନବଗୀ ମରି ଅସି ଶୋହୁତବସୁ
ଓହେ ମା ଆମନା ମରମ ଉଦ୍ଦୁନା ଦୋରକପା ରାନା ବୁଦେଇଦାମାନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡକ
ଅମଭା ଓଇନା ଥେଂବଗୀଦିମକ ଥୋକୁକିବା ଲୁପ ଶୁଣି ଅପୁନବା ଅମଭା
ଓହିବା ଲୁପ ଅସି ସୀ ଏ ବିନା ମରମ ଓଇରା ଶେଷକଥିବା ଅମଭା ହାଇରବା
ମଣିପୁରଗୀ ଲୁପ ଅମନି। ମଥୋଯଗୀ ଖୋଜଇ ଲମଦମ ଅସିମା ମେଲହୈଯିବି
ଖୁଦିଂମକ ଶକ୍ରକ ଯାଫମ ଥୋକି ଅମସୁ ମଣିପୁରଗୀ ଅପୁନବା ଶକ୍ତମ କନବଦା
ଥୋରକପା ନୁଂଖାଇତବା ଥୌଦୋକ ପୁନ୍ନଙ୍କା ଅମଭା ଓଇନା ଥେଂନବଦା ମାଯା
ପାକପା ଓଇରସନ୍ ହାଯବମିନା ଏଗୀ ହୋଜିକୀ ଓଇବା ଅରୋଯବା ରାହୈ
ଓଇଜଗେ। ॥

চায়োকখিক্ষা
লোয়োকখিক্ষা
থকখিক্ষামিংদু
নং খংগোতে

হেৱা যাৰোইন্দা, থা তানি চংন
থাকলকইনি মহাকমে
খংলন্না